…merol sen 10 mynge. *Byxii oronuudai proletaarinar, negedegtii.*

Buriaad-Mongol YNEN

BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei oorgan.

Mynөөderei noomerto:

BK(b) Paartiin Centraalьna Komiteedhee ba SSSR-ei Aradai Komissaarnarai Soveedhee.

RSFSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymhee.

Nyxer N. K. Kryypskaja gegşiin ybeşelelge tuxai medeesel.

Aguu jixe xydelmerinyydei gurbadugaar tabanzilei plaan ba manai eelzeete zorilgonuud tuxai nyxer MOOLOTOVOI doklaadai teezisyyd. Oblastnoi XIII patkonfereence deere, BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi sekretaarь nyxer IGNAATЬJEVAI xelehen doklaadhaa.

NADEEŻDA KONSTANTIINOVNA KRYYPSKAJA
(26-II-1869 on—27-II-1939 on)

…K(b) Paartiin Centraalьna …iteedhee ba SSSR-ei Aradai …omissaarnarai Soveedhee

…xesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paar…entraalьna Komiteed ba SSSR-ei Aradai Komis…al Soveed bolbol paartiin yninei çleen, V. I. …ei oiriin tuhalagşa BK(b) Paartiin CK-ei çleen, …i Verxoovno Soveedei depytaad nyxer N. K. …skaja, xynde ybeşenөөr ybeşelheneigee hyyleer, …iin 27 noi yglөөgyyr 6 çaas 15 minuutada, …aada, naha baraba geze paartida, xydelmerişen … ba byxii azalşadta gynzegii gaşuudaltaigaar …sened.

…ommuniizmiin xeregte өөriingөө byxii amibejiiji …, nyxer Kryypskaja gegşiin nygşel xadaa paar… SSSR-ei azalşadta jixe geegdel boloo.

…xesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiin …lьna Komiteed.
…R Sojuuzai Aradai Komissaarnarai Soveed.

…SFSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymhee

…SFSR ei Verxoovno Soveedei Preziidiym bolbol … bolьşeviig ba Leeninei xani nyxer—BK(b)P-iin çleen, SSSR ei Verxoovno Soveedei depytaad, … ei Gegeerelei Aradai Komissaarai orologşo—Na… Konstantiinovna Kryypskaja gegşiin nygşehen… byxii soveed aradtai negen xamta, gynzegii ga…aa medyylne.

… K. Kryypskaja bolbol өөriingөө dalan nahanai …soo, byxii znaani ba xysejөө, Leenin—Staalinai … tylөө, kommuniizmiin tylөө temeselde ygeże, …erişen, kolxoozniguud, intelligeence ba byxii …dai xizaarlaşagyi inaglalgiiji tuilahan baina.

… K. Kryypskaja tuxai durasxal xadaa manai aguu …ocialiis exe oronoi olomillioon maassiin zyrxenyyd…iin xetede xadagalagdaxa.

RSFSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe A. BADAAJEV
RSFSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь G. KOZLOOV

… N. K. KRYYPSKAJA GEGŞIIN YBEŞELELGE TUXAI MEDEESEL

…adeeżda Konstantiinovna xadaa 1912 onhoo xoi…xenei ybeşende xyrgedeg, bazeedovo ybeşenөөr …deg baigaa. 1919 onhoo xoişo zyrxenei dutamag …l, amınь deere gardag uşar xadaa sag yrgelże …edeg baihan jym. Hyylei zilnyydei turşo soo ediee …ь şingedeggyi ba niite arteerioskleroozoi priiz…u bolon ulam jixeer yzegdehen baina.

…өөriingөө jyriin zanşalaar, Nadeeżda Konstantii… xadaa fevraaliiin 23-da gooroдoi gazaa tee ky…e garhan baina. Fevraaliiin 24 de genete dotorinь … ybdeże exilee. Ybeşeniinь ton xysetei ba bejiinь … ton muu baixadanь, udalgyi tende jirehen vraaç… xadaa Nadeeżda Konstantiinovna gegşiiji Krem…sko bolьniicodo tere darii abaaşaxa geże şiidehen …. Gedehenei sklerooziinovenue sosuuduudai taglarşa…deerehee, Nadeeżda Konstantiinovna gegşiin gede… poolostido xadxalaagai oçaag baigaa geże, bolь…de todoruulagdaba. Taglagdahan deerehee şalta…a gedehenei zarim xubinь muudan, dotoroinь …n xadxalaa bolhon baina.

…Ybeşeniinь ton tyrgөөr jixedeże, exilhen saghaa … zyrxeneinь soxiso muudahan ba medee tabidag …aa. Time bolxodonь, ybeşelegşede operatiivna jo… tuhalxa argagyi bolşohon baina. Ybeşen xadaa …eer jixedeże, tiiu, fevraaliiin 27-do, yglөөnei 6 çaas …minuutada nygşehen baina.

Akadeemig A. I. Abrikoosovoi xehen zadalalgaar …eeżda Konstantiinovna gegşiin ybeşeniinь, niite, …erioskleroоz baigaa geże todoruulagdaba. Tereen …ehee bolżo, şuhanai hudahanuud taglardag, narin …heniinь muudadag ba dotoroinь niite xadxalaa …og baigaa.

Nauukiin gabijaata deejatelь profeessor SPASOKYKOOCKI.
Profeessor VINOGRAADOV ba
Profeessor OÇKIIIN.
Doceent KOOGAN M. B.
Kreemliin leçsanyypriin naçaalьnig BUSAALOV.

Professionaalьna Sojuuzuudai Byxesojuuzna Centraalьna Soveedei Preziidiymhee

Professionaalьna Sojuuzuudai Byxesojuuzna Centraalьna Soveedei Preziidiym bolbol xuuşanai bolьşeviig, nyxer Leeninei dytiin xani ba soraatnig—**Nadeeżda Konstantiinovna Kryypskaja** gegşiin sag busaar nygşehen tuşaanь gynzegii gaşuudaliiji medyylne.

Nadeeżda Konstantiinovna Kryypskaja bolbol өөriingөө byxii aldarta ba tolotomo azabaidalaa daralalta ba eksploataacahaa xydelmerişen angiiji sylөөlexiin xeregei tylөө, marksiizm-leniniizmiin aguu jixe ideinyydei torzestvoogoi tylөө ygehen baina.

Өөriingөө byxii azabaidalai zamiiji xydelmerişen angitai ba terenei paartitai xamta yngergehen, kommuniizmiin esesei ilaltiin tylөө Leenin—Staalinai tug doro xelberişegyi temesehen baina.

Paartida Nadeeżda Konstantiinovna Kryypskaja gegşiin xizaarlaşagyi preedannostь, azalşadai zol żargalai tylөө eseşe susarşagyi, erid şanga xydelmeri xadaa kommuniizmiin tylөө aguu jixe temeseldenь xeden millioon azalşadta zişeę bolżo ygexe baina.

PSBCS-ei Preziidiym.

Oblastnoi XIII partiina konfereence

Fevraaliiin 27-oi ydeşiin zasedaani deere, „BK (b) P-iin ustaavta xubilalta oruulxa tuxai", BK(b)P-iin XVIII sjeezd deere nyxer Żdaanovai xelexe doklaadai teezisyyd tuxai nyxer Biriykoovoi xehen doklaad tuşaa yge xelelge bolbo.

Nyxed Şaglaanov (Kiaagta), Soobolev (Selenge), Jarosiaavska (NKVD), Xaarpov (Xoito-Baikaal), Sedlix (Centraalьna), Mozgovoi (Żleznodoroozno), Mişçeenin (Zaigrai), Staastin (Zede). Borsoojev (Jaruuna), Groçoov (BMASSR ei KPK) ba busad xamta 19 nyxed yge xelebe.

Ydeşiin zasedaani deere konfereence bolbol xelsexe zyileigee gurbadaxi asuudalda orożo, BK(b)P-iin XVIII sjeezdede oşoxo delegaaduudai kandidatuuriiji debżyylhen baina.

Konfereence bolbol nyxed Ignaatьjevei ba Biriykoovoi doklaaduudai tuşaa togtoomżonuudiiji abhan baina.

Paartiin XVIII sjeezdede oşoxo, şiidxexe goolostoi delegaaduudta nyxed I.V. Staalin, V.M. Moolotov, V.M. Kaganooviç, myn nyxed S.D. Ignaatьjev. S.M. Ivanoov, Martemьjaanov (PVZ-ei partkoomoi sekretaarь), Sergeejev - (batalьoonno komissaar) gegşed negen duugaar hungagdaba. Zybşexe goolastoi delegaaduudta BK(b)P-iin Zakaaminai aikoomoi sekretaarь nyxer Xaaxalov ba Zediin aimagai „Ulaan-Yçөөtei" kolxoozoi kolxooznig nyxer Galdaanova gegşediiji hungaba.

Eneegeer, Oblastnoi XIII partiina konfereenciin xydelmeri dyyrebe.

800 TYXERIG OLZO

Aastraxanь. Xabarai zagaha barilga exilebe. BK(b) P-iin neremzete kolxoozoi zagaha barigşa Markeelov bolbol yder soo 800 tyxerig olohon baina.

RSFSR-ei Gegeerelei Aradai Komissariaadhaa

Gegeerelei Aradai Komissariaad, Narkomaadai partiina ba niitiin organizaacanuud bolbol yninei bolьşeviig, aradai gegeerelei organizaator, V. I. Leeninei ynen xani ba nyxer, kommuniizmiin xeregei tylөө xizaargyi preedanne temeselşe—gegeerelei Aradai Komissaariiji orologşo **Nadeeżda Konstantiinovna Kryypskaja** gegşiin 1939 onoi fevraaliiin 27-noi yder nygşehen tuxai xydelmerişed, tariaaşad ba byxii azalşadta gynzegii gaşuudalaar medeesene.

RSFSR-ei Gegeerelei Aradai Komissariaad bolbol manai oronoi byxii azalşadtai xamta, dylete bolьşeviig—revoliycioneer, maassiin kommuniis gegeerelei aktiivna organizaatorai geegdelde gaşuudan şanalaxa zuuraa, revoliycioonno temeselşe—N. K. Kryypskajaagai gaixamşag azabaidal xadaa manai aguu jixe oronoi azalşadta ba aradai gegeerelei byxii xydelmerişedte zişee bolxo baina gehen bata etigeliiji medyylne.

Soveed bagşanarai nyxer

Mynөө, manai xyndete nyxer, soveed bagşanarai jixe xani **Nadeeżda Konstantiinovna Kryypskaja** ygei geże hanaxadaa, gaşuudal ba hanalalaa ygөөr xelexenь berxetei baina.

Bagşanarai konfereencenyyd, Narkomproosdo exenernyydei suglaanuud, Soveedyydei naimadaxi onso sjeezd deere, SSSR-ei Verxoovno Soveedei Seessinyyd deere bi xadaa Nadeeżda Konstantiinovna gegşetei ysөөn bişe uulzaa hem. Nadeeżda Konstantiinovnaaji xaanaşji inaglalaar ugtadag, tereniiji xaanaşji bagşanar toirodog belei, Nadeeżda Konstantiinovna bolbol prostoi ba sedьxelei beseede xeże baixadaa, bagşanarta ton olon praktiiçeske zyblelnyydiiji ygedeg, soveed pedagooguudiiji honirxuuldag jixenyyd ba sloożno asuudalnuudiiji şiidxeże ygedeg baigaa.

Nyxer Kryypskaja gegşiin yge byxeniinь bagşanarta xanduulagdahan, hurguulidaxi xydelmeriiin ysloovuiji gynzegii medelgeer, yxibyydei dotoodiin miiriiji oilgolgoor dyyren baigşa hen.

Nadeeżda Konstantiinovna bolbol pioneernyydte ba bagaşuudiiji xymyyżyylelgede anxaralaa ilangajaa jixeer tabidag baigaa. Yxibyydte zoriuulagdahan, yge byxeniinь tedenei zyrxende xyrter orjologşo hen. Yxibyyd xadaa oronoi alibyxii bulanguudhaa nyxer Kryypskajada bişegeer xandadag ba bişeg byxendөө xariuunuudii abdag belei.

Nadeeżda Konstantiinovna bolbol xododoo daruu hen. Jamarşji jixe xeregiiji nariaar, xyngөөr bytөөdeg baigaa.

Soveed bagşanarai dytiin xani, soveed huragşadai xani tuxai durasxaliiji bidener bolbol өөhediingөө zyrxende mynxedөө xadagalaza jabaxabdi. Inag Nadeeżda Konstantiinovna gegşiin mogiilodoxi manai venoog xadaa terenei ugaa jixeer inagladag, soveed yxibyydiiji xymyyżyylelgiin talaar otliiçno xydelmeri bolxo baina.

O. F. Ieoonova—
SSSR-ei Verxoovno Soveedei depytaad

6200 TOONNO ŞIREM

Çysovoi. Çysoovsko metallurgiiçeske zavoodoi doomenşiguud bolbol fevraaliiin 23-ai yder fevraaliiingaa plaaniiji dyyrgehen baina. 6200 toonno hain şinartai vanadiijevske şirem xailuulhan ba 900 toonno kookso ekonoomilhon baina.

Uhan-Seregei ba aviacioonno yçiilişçede abalga

Moolotovoi neremżete uhan-seregei ba aviacioonno-texniiçeske yçiilişçede ba Levaneevskiiin neremżete uhan- seregei ba aviacioonno yçiilişçede medyylge abalga exilebe. Yçiilişçe bolbol aviacioonno teexnigyydiiji ba komandiirnuudiiji beledxene. Huralsalainь bolzor xojor zil.

Aviacioonno yçiilişçede 17 nahanhaa 22 naha xyrter ba ulaan floodcyydiiji ba ulaanarmeicyydiiji 24 nahan xyrter xynyyd abtaxa. Moolotovoi neremżete yçiilişçede orogşod dunda hurguulinuudai 8-xi klaassai hurguulitai baixa Levaneevskiin neremżete yçiilişçede dunda hurguulitan oroxo baina.

Orogşod bygede, orod xelenei, matemaatikiin, literatuuriiin, geograafiiin, SSSR-ei araduudai istooriiin talaar orolgiin ispetaani barixa ujalgatai. Dunda hurguuliiji „hain" gehen oceenketelgeer dyyrgehen niuurnuud ispetaanigyigөөr abtaxa baina. Abalgiin ispetaani 1939 onoi ijyyliin 1-hee aavgustiin 1 xyrter yrgelżelxe.

Yçiilişçede medyylge abalga ijyyliin 1 xyrter bolxo. Medyylgenyydiiji yçiilişçede sexe ba raioonno vojeenne komissariaadta ygeże bolxo baina. (TASS).

Aguu jixe xydelmerinyydei gurbadugaar tabanzilei pla... tuxai nyxer MOOLOTOVOI doklaadai teezisyyd ba manai eelzeete zorilgonuud

Oblastnoi XIII partkonfereence deere, BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi sekretaarь nyxer IGNAATЬJEVAI xehen doklaadhaa

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd bolbol byxedelxein-istoriiçeske udxaşanartai dokymeent myn. Ene dokymeent bolbol socialiizmiin ilaltanuudta zakoonno omogorxoloi mederelii, SSSR soo ba byxii delxei deere kommuniizmiin torzestvoodo erid şuud etigexe mederelii manai exe oronoi olomillioon azalşanai zyrxende oruulna.

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd soonь. Staalinska xojordoxi tabanzilei torşodo SSSR-dexi socialiis baiguulaltiin xamtadxagdahan ooped ba Staalinska gurbadaxi tabanzilei torşo soo SSSR-dexi azaxiin ba kylьtyyrne baiguulaltiin saaşanxi zam xaraalagdahan baina.

Leenin—Staalinai aguu jixe paartiaar xytelberilegdehen, manai aradai socialiis ilaltanuudai kniigede, Staalinska xojordoxi tabanziliiji dyyrgelgeer şine aldarta xuudahanuud nemegdehen baina.

BK (b)P-iin XVIII sjeezd deere nyxer Moolotovoi xexe doklaadai teezisyyd bolbol byxii delxeidexi, Soveed Sojuuzai dryzьjaanuudaar tuilai jixe bajartaigaar ba xanaltaigaar ugtagdaa.

SSSR-iiji şine delxein majaag geze xaradag, byxii progressiivne tyryy xyntyrelten bolbol şine, kommuniis oobşçestviin xygzeltiin istoriiçeske zam deerexi tusagaar udxaşanartai veex bolxo, gurbadaxi tabanzilei aguu jixe xydelmerinyydei prograammiiji haişaana, haişaaxaş baina. Ene aguu jixe prograammiin xysenь jyyb gexede, ene prograamma xadaa Maarks—Eengelьs—Leenin—Staalinai byxiiji ilagşa hurgaalai yndehe huuri deere zoxioogdohon baina.

Byrzyaazna preesse bolbol manai tyryyşiin tabanzilei plaaniiji, esergyygeer ugtahan baigaa, saaşadaa byrzyaazna preesse bolbol negedexi ba xojordoxi tabanzilnyydei plaanuudiiji amzaltataigaar dyyrgehenei rezylьtaadta tuilagdahan, SSSR-ei tusagaar jixe amzaltanuudiiji xysed bişeerş haa mederexe baatai, zygteel mederexe baatai bolhon jym geze eli baina, tiixede byrzyaazii bolbol tabanzilei plaanuud tuşaa өөhediingөө ootzevuud soo 180 graadusai tyxerieөlzeniiji zurahan baigaa geze eli bolno. Faaktnuud—ysed jyyme geeşe.

1933 onoi ianvaariiin 7-do bolhon, BK (b P-iin CK ba CKK-iin negedemel pleenym deere nyxer Staalin bolbol tabanzilei plaan geze jyyb, tereenei zorilgonuudanь jyyb geze ton todorxoigoor xarakterizovaalahan baina. Nyxer Staalin xelee hen: Tabanzilei yndehen gol zorilgonuud xadaa ton xozomdongi, dundadavuunai yjiin teexniketei, manai oroniiji—şine, mynөөnei teexnikiin reelьsenyyd deere gargaxa jabadal baigaa...SSSR-iiji agraarna ba xyse şadal bagatai, tiigeed kapitaliis oronuudai kapriizuudhaa zaviisime oronhoo—delxein kapitaliizmiin kapriizuudhaa zaviisime bişe, samostojaatelьna ba indystriaalьna, xysetei daanxai oron bolgoxo jabadal baigaa.. SSSR-iiji indystriaalьna oron bolgoxo zuuraa,—kapitaliis elemeentnyydiiji esestenь xyrter tyrin zailuulxa, azaxiin socialiis foormonuudai froontiiji yrgedxexe ba SSSR-te anginuudiiji ygei bolgoxiin tulada, socialiis oobşçestviiji baiguulxiin tulada, ekonomiiçeske baaza baiguulxa... Zizexen ba butarxai xydөө azaxiiji tomo kollektiivne azaxiin reelьsenyyd deere gargaxa, eneegeeree dereevnide socialiizmiin ekonomiiçeske baaziiji xangaxa ba SSSR-te kapitaliizmiiji texeriyylen bodxooxo argabaidaliiji likvidiirovelxe uşartai baigaa... Gadaa teehee vojeenne interveence xexe gehen byxii ba ali byxii hedelgenyydte, gadaa teehee vojeenne dobtolgo xexe gehen byxii ba ali byxii hedelgenyydte erid şanga soxilto organizovaalaxa argabaidaliiji ygexөөr, oronoigoo oborooni n xyseşadaliiji maksimaalьna deeşelyylxiin tulada, xereglegdexe byxii texniiçeske ba ekonomiiçeske predposiilkenyydiiji oron dotoroo baiguulxa jabadal baigaa". (Staalin, Leniniizmiin asuudalnuud, X izdaani, 485 xuudahan).

Ede byxii ton jixe zorilgonuud negedexi ba xojordoxi tabanzilnyyd dotor amzaltataigaar şiidxegdee.

BK(b)P-iin XVIII sjeezd deere nyxer Moolotovoi xexe doklaadai teezisyyd xadaa ton honoroor ba todoor iigeze xelene:

„Xojordoxi tabanzilei plaaniiji (1933—1937 onuud) amzaltataigaar gyisedxehenei rezylьtaadta, SSSR-te xojordoxi tabanzilei istoriiçeske gol zorilgonь şiidxegdebe—byxii eksploataatorska anginuud eseslen likvidiirovelegdee, xyniiji xyn eksploataacalxa ba oobşçestviiji eksploataatornuud ba eksploatiirovalagoagşadta xubaarilaxa jabadaliiji gargadag şaltagaanuud byrin ygeixegdebe. Socialiis revoliyyciin ton berxeşeeltei zorilgo şiidxegdebe: xydөө azaxiiji kollektivizaacalalga şiidxegdee, kolxoozno baiguulalta eseslen bexizee. Manai orondo „kommuniizmiin tyryyşiin faaza—socialiizm bolbol gol tyleb bejelyylegdee" (Staalin). Socialiizmiin ilaltanь, SSSR-ei şine Konstituuca soo zakonodaatelьna batadxagdaa.

Socialiis sisteeme ilaa, ilanşgyi arganьgyi, jyyb gexede, aguu jixe Leeninei hurgaal, tariaaşantai xydelmerişen angiin sojuuziiji byxiixemzeegeerenь bexizyylxe tuxai tereenei geniaalьna zaabarinuud xadaa socialiis baiguulaltiin yndehe huurida tabigdahan baina. V. I. Leenin xelee hen:

„Tariaaşan maassatai, riadovoi azalşa tariaaşadtai barisaldaza bidenei hanagşada oroxodoo xemzeeleşegyi, tahaggyi aalixanaar, zygөөr le ynexөөrөө bidentei xamta byxii maassiin jabaxaar, uragşaa dabxiza exilexe. Tiixede, baha ene xydelөөnei tyrgedelge xadaa mynөөbidenei hanaalaza şadaxaa bişe, tiime tyrgen bolxo" (Leenin, toom XXVII, xuudahan 231—232)

„Tiixede, manai xereg absoliuutna diildeşegyi bolxo, tiigeed delxei deerexi jamarşji xysenyyd bideniiji ilaza şadaxagyi" (Leenin, toom XXVII, xuudahan 231).

Socialiis sisteeme xadaa ilangyi baixa arganьgyi, jyyb gexede, proletariaadai diktatuuriiji byxii xemzeegeerenь bexizyyln, elektrofikaaciin xysete baaza deere byxii oroniiji industrilizaacalxa leeninske idei bolbol Leenin—Staalinai paartiaar bodoto xereg deeree bejelyylegdehen baina. V. I. Leenin xelee hen:

„Kommuniizm—ene xadaa Soveed zasag pliyys byxii oroniiji elektrofikaacalga myn" (Leenin, toom XXVII, xuudahan 46).

RK(b)P-iin XI sjeezd deere V. I. Leenin iigeze xelee hen:

„Bidener xadaa XX-doxi veekte azahuunabdi, gadana, tere gy, ali busa praviitelьstviin tuhada bişe, xarin tedeniiji tahalaza, reakcioonno dainhaa revoliycioonno zamaar garhan jediinstvenne arad,—ene xadaa orod arad myn, eneeniiji orod revoliyyce gargaa. Orod revoliyyceer dailan abtahan jyymen,—taharaşagyi. Eneeniiji ezemden abza şadaxa jamarş xysen ygei, gadana, soveed gyrenөөr baiguulagdahan tede jyymiiji gedergenь abza şadaxa xysen delxei deere bahal ygei. Ene xadaa—byxedelxein istoriiçeske ilalta myn". (Leenin, toom XXVII, xuudahan 253—254).

Vladiimir Ilьiç Leenin bolbol xydelmerişen angi ba tariaaşan xojoroi sojuuzai aguu jixe revoliycioonno xysen tuxai negeş minuuta martadaggyi baigaa, eneen tuxai yşөө 1919 ondo, BK(b)P-iin VIII sjeezd deere xelee hen:

„Xerbee bidener ygleөder 100 miangan erxim traaktornuudiiji ygeze, tedeeniiji benziineer xangaza, tedeniiji maşiniistnuudaar xangaza şadaxa baigaa haamnai, (ene xadaa mynөөdөө fantaazi bolno geze taanar hain medenet), dunda tariaaşan xelexe hen: „Bi kommuuniiin tylөөb (t. x. kommuniizmiin tylөөb)".

Ynexөөrөөşji.

„Xeden zilei saad tee „fantaazi" geze toologdozo baihan jyymiiji, bidener bolbol mynөө bodoto zyil bolgoxo argatai bainabdi" (Staalin).

Aguu jixe Staalin tyryytei, bolьşeviig paartiiin xytelberi doro, tariaaşadtai sojuuz xeze, xydelmerişen angiin jabuulhan şanga temeseleer aguu jixe leeninske zaxiaa bejelyylegdee: Rossii xadaa neepovsko baihanaa, socialiis Rossii bolxo" (Leenin, toom XXVI, xuudahan 254).

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd soo ton todoor iigeze xelegdene:

„Xojordoxi tabanzilei azaxiin gol jixe ba şiidxexii zorilgo—SSSR ei aradai azaxiin texniiçeske rekonstryykce—gol tyleb gyisedxegdebe.

...SSSR-ei aradai azaxiin byxii ootraslinuudta şine teexnikiiji amzaltataigaar şudalhan, yiledberiiin kaadrnuud urgan garza baina...".

Şine teexnikiiji şudalhan, soveed inteiligeenciin gaixamşag kaadrnuud urgaa. Byxii predprijaatinuud ba yçrezdeeninyydte azalai disciplinilii yndehөөrenь bexizyylxiin tulada, şuxala predposiilkenyydiiji bii bolgohon socialiis sorevnovaaniiin deede foormo—staxaanovska xydelөөn urgaza ba delgereze baina.

Teezisyyd xelene: „SSSR-te xojordoxi tabanzilei zilnyyd soo bodoto kylьtyyrne revoliyyce jabuulagdaa. Exin ba dunda hurguulida huragşadai toonь 21,3 millioonhoo 29,4 millioon xyrter urgaa, tiixiin xamta, tabadaxi-doloodoxi klaassuudta huragşadai toonь xojor daxin, naimadaxi—arbadaxi klaassuudta huragşadai toonь 15 daxin jixe boloo. Deede hurgu linuudta huragşadai toonь 560 mianga xyrter deeşee garaa. Kylьtyyrne baiguulalta bolbol byxii busad ootraslinuudtaş delgerhen baina".

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd soo iigeze dursagdana: „Xojordoxi tabanzilei plaanai gyisedxelgiiji xangaxiin tula, aradai azaxiida, kylьtyyrne baiguulaltada, byxii politiiçeske azabaidalda daisan angiin elementnyydei ylegdelnyydtei, daisan angiin vlijaaninuudtai temesel organizovaalxa şuxala bolhon baigaa. Eneenei tula, anxa tyryyn, xulagaişadta esergyy, gyrenei ba kolxoozno dobrooji yrigşedte esergyy, angiin daisanai byxii ba alibyxii tuhalagşadta esergyy, ilangajaa, faşiis oxraankanuudai aagentnyyd bolhon, xariin razveedkenyydiei niilşehen, trockiis-buxaarinska ba byrzyaazna-nacionaliis şpioonguud, diversaantnuud ba vrediitelьnyydte—aradai predaatelьnuudta esergyy temesel jabuulza, gyrenei ba kolxoozno socialiis ymsiiji xamagaalxa ba bexizyylxe şuxala baigaa. Daisadai predaatelьska xydelmeri bolbol SSSR-ei aradai azaxiida serьjoozno xoxidol uşaruulhan baina".

Bolьşeviigyydei paarti bolbol opportuniistnuudiiji, renegaaduudiiji, socialiizmiin xeregte izmeennigyydiiji eliryylhen ba butasoxihon baina. Bolьşeviigyydei paarti bolbol gurban revoliyyciin gal sooguur өөriingөө bojevoi tugiiji xyndeteigөөr bariza jabahan ba xydelmerişen angiin diktatuuriin tugiiji delxein bymbersegei zurgaanai nege xubi deere bodxoohon baina. Bolьşeviigyydei paarti bolbol grazdaanska dainai zilnyydte dotoroi kontrrevoliyyciin ba baha interveentnyydei tuxirdahanuudiiji ilahan, ilaltiiji organizovaalhan baina. Bolьşeviigyydei paarti bolbol manai zergede şurgan orohon trockistsko-buxaarinska şpioonuud, razveedçigyyd, diversaantnuud, aluurşadiiji butasoxihon baina. Leenin—Staalinai paartiiin xytelberi doro, SSSR-ei azalşad bolbol manai oroniiji socialiis johoor şinedxen baiguulgiin gigaant jixe prograammiiji bejelyylee, socialiizmiin ilalta xangagdaa. Manai orondoxi socialiizmiin byxedelxein-istoriiçeske ilaltanuud xadaa aguu jixe Staalinska Konstituucaar batadxagdaa.

„Manai, kommuniis paartidal adali, iime xysetei ba avtoriteedne paarti geze delxei deere ygei, baigaaş ygei". (Staalin).

Leeninei xeregiiji aguu jixe yrgelzelyylegşe Staalin bolbol leniniizmiin tugiiji deere yrgexiiji, paartiiin zergiiji opportuniis elementnyydhee seberlen, manai paartiiin zergenyydii seber bailgaxa, paartiiin b lad disciplinilii bexizyylxiiji manai paartida hurgadag baina.

Nyxer Staalinai geniaalьna xytelberiiin aşaar, partiina ba partiina bişe bolьşeviigyyd, bidener bolbol byrzyaazna razveedketei ba tereenei agentyyretei temesexe arganuud ba meetodyydiiji şudalaza şadaabdi. Gansal staalinska prozoorlivostiin aşaar, bidener bolbol kapitaliis xyrieelelgetei temeselde politiiçeske heremziin ugaa jixe yroog abaabdi, ene kapitaliis xyrieelgiin baihan tuxai manai zarim xydelmerilegşed martahan baigaa. Nyxer Staalin bolbol politiiçeske heremziiji byxiixemzeegeerenь deeşelyylxe, byxii trockiistsko-buxaarinska ba byrzyaazna-nacionaliis şpioonguud, vrediitelьnyyd ba diversaantnuudiiji, tedeenei xe diişji nariaar bejee daldalaaş haanь, erid şangaar butasoxixo ba yndehөөrenь xobxolon ygeixexe geze manai paartiiji hurgadag.

Kapitaliizmiin oronuudai ba ilahan socialiizmiin oron—Soveed Sojuuzai xoorondo tuilai jixe kontraast baina.

Azaxiin ba kylьtyyrne baidalai byxii ootraslinuuddaxi unalga, maassiiji daralaxa ba zo jabadalai urgita—ene kapitaliizmiin baidalai ... geeşe.

Aradai azaxiin ba kylь... byxii ootraslinuud deerex... şelei ba badaral, azalşan m... azana hai an baidalai urag... ene xadaa ilahan social... kariina geeşe.

Nyxer Moolotovoi dok... teezisyyd soo iigeze xele... „Indystrializaaca ba xy... materiaalьna-kylьtyyrne ... zeeli debzyylxe xeregte, ... naalьna bolьşeviig kaadrn... bii bolgolgodo, byxii ... naalьna, udxaaraa socialis... tyyriiji debzyylelgede S... byxii... respyyblikenyydte... xen amzaltanuud tuilagda... teriaalьna ba kylьtyyrne ... zeltiin teempenyyd bolbo... veed vostoogoi araduudta... gajaa aguu jixe baihan ...

Staalinska tabanzilnyyd bolbol Buriaad-Mongoloi pro... lennostь ba xydөө azaxiin gaixamşag badaraltiiji x...

Nyxedyyd, өөriingөө togtohon saghaa xoişo ba staalinska xojordoxi tabanzilei torşo soo, Buriaad-Mongol ASSR xadaa alizergeer urgahiijinь, xygzehiijinь, bexizehiijinь xaraad yzeje.

Bi xadaa gansal ton şuxala momeentnyyd deere togtozo xelexeb.

Staalinska tabanzilnyydei torşo soo xeden arbaad tomo predprijaatinuud, tedenei toodo, sojuuzna udxaşanartai promiişlenne tomo predprijaatinuud barigdahan ba şine promiişlenne ceentrnyyd baiguulagdahan baina.

Respyyblikiin promiişlennostiin valovoi produukcanь (alta ba volьfraam ygeigөөr) 1923 onhoo 1937 on xyrter 44,4 daxin urgaa. Xydelmerişed ba albaxaagşadai toonь (altanai ba volьfraamovo promişlennostь ygeigөөr) 19.8 ondo 16,7 miangan xyn baihanaa, 1937 ondo 74,5 mianga boloo. Xyd Imerişed ba albaxaagşadai negezilei dunda zergiin xylehe salingiinь 1928 onhoo 1937 on xyrter 5,6 daxin urgaa.

Negedexi ba xojordoxi tabanzilnyydei torşo soo, Buriaad-Mongoldo xeden arbaad promiişlenne predprijaatinuud, tedenei toodo, sojuuzna udxaşanartai promiişlenne tomo predprijaatinuud: PVZ, miaxanai kombinaad, mexaniziirovanna şilei zavood, Zediin volьfraamovo kombinaad, g. m. baiguulagdaa.

Xojordoxi tabanzilei torşo soo, Buriaad-Mongoloi promiişlennostьdo 400 millioon ylyytei tyxerig oruulagdahan baina. Negedexi tabanzil soo 20 millioon tyxerig baigaa. Byxii, gyrenei tomo promiişlennostiin (miaxa beledxel ba zagaha barilgagyigөөr) valovoi produukcanь 1932 ondo 19 9 millioon tyxerigei baihanaa. 1937 ondo 110,2 millioon tyxerigei bolhon gy, ali ene sagai torşo soo 5,5 daxin urgahan baina.

Xerbee 1932 ondo respyyblikiin aradai azaxiida xydөө azalai ydeelьne vees 50,4 proc., promiişlennostь—49,6 proceent baihan haa, 1937 ondo xydөө azaxii 28,9 proc., promiişlennostь 71,1 proc. bolhon baina.

Tiixedee, xojordoxi tabanzilei torşo soo Buriaad Mongoldo tomo socialiis promiişlennostiiji baiguulhan rezylьtaadta, tereenei şarainь yndehөөrөө xubilaa. Buriaad-Mongol bolbol mynөө Soveed Sojuuzai indystriaalьna - agraarna respyyblikenyydei negenь boloo.

Buriaad-Mongol ASSR-ei xydөө azaxii bolbol tomo, mexaniziirovanna xydөө azaxii boloo

Tariilgiin plooşçadanь 1923 ondo 139 miangan gektaar baihanaa, 1937 ondo 362 miangan gektaar boloo, t. x. 270 proceent jixe boloo. Oroohoto tariilgiin urgasanь (dunda zişeegeer) 1923 ondo gektaar byrihөө 6,2 ceentner abtadag haa, 1937 ondo 9,5 ceentner abtadag bolhon gy, ali 153 proc. jixe bolhon baina.

1932 onhoo 1937 on x... malai too tolgoi 142,3... olon boloo. Byxii mal... soo, kolxoozno hyregei y... ne vees 1937 ondo 63,1... bolno.

Xerbee 1932 ondo re... ke dotor 7 maşiina-traak... stancanuud baihan haa, ... nөө tedener 23 bolood ... Ene sagai torşo soo, tra... na paarkiin xyseşadalanь... proc urgaa. 1932 ondo resp... like dotor kombainanuudo... baigaagyi aad, mynөө kol... no poolinuud deere 141 ... bainanuud xydelmerilene.

Staalinska tabanzilnyydei... şo soo, Buriaad-Mongolo... dөө azaxiida kolxoozno... guulalta eseslen ilahan ... xizehen baina. Respyyb... kolxoozuudta tariaaşadai... proc. negedenxei. Byxii... giin plooşçadiiin 93, 5 ... kolxozuudaar azallagdana...

Buriaad-Mongol ASSR-ei... zonoi toonь jixeer urgaa. ... faaktiiji xaruulxada xy... 1923 ondo Ulaan-Ydiin xy... niinь 20.5 mianga baihan... 1937 ondo 121,5 mianga... hon baina.

Elyyriiji xamagaalgiin ... zelte bolbol bolniiconuud... likliinikenyyd, ambulatoor... ba medpyynktnyydei ... urgaltiin ciifrenyydeer ... xaruulagdana. Dooro za... han toonuudiiji xaruulxada... xe baina: 1923 ondo Bu... Mongoldo xoid... 25 vraa... baihan aad, 1937 ondo ... vraaçnuudtai boloobdi. D... medpersonaalaixid 1923 ... 75 xyn baihan aad, 1937 ... 611 xyn bolhon baina.

Soveed xudaldaanai xy... bolbol rozneçno tovaaroob... doi urgaltaar xarakterizova... dana. 1923 ondo tovaaro... rood 6,2 millioon tyxe... baihan aad, 1937 ondo ... millioon tyxerigei boloo.

Huragşadai toogoi, klyyb... unşalgiin baişinguud, ... teekenyyd g m toogoi ... bolbol azal adai kylьtyyriin... şeleiiji todoor xaruulna. Z... xede, Buriaad-Mongol ... te byxii huragşadai toonь ... ondo 16. 524 xyn baih... 1937 ondo 83. 500 xyn b... baina. 1923 ondo deede ... guulinuudta huragşad bi... oroidooş baigaagyi, resp... ke dotor VYZ-nyydiiji ba... gyi. 1938 ondo deede hu... liin huragşad 1500 xyn b...

Klyybyyd ba unşalgiin ... şanguudai toonь 1923 ... 89 baihanaa, 1937 ondo ... bolhon, ene sagai torşo ... massova biblioteekeny... toonь 44-hөө 156 xyrter ... bolhon baina.

Xaraad yzegtii, manai ... riaad-Mongol respyyblike... bol zilhee zilde urgaza, ... zeze ba xygzeze baina. ... xa uulagdahan, xysed bişe... deenyyd olool Buriaad-... gol arad xadaa socialii... amzaltataigaar baigu laza... na, ilaltahaa ila tada bata... xamaar dabxiza baina, dai...

(Yrgelzelelenь 3-daxi nia...

Nyxer IGNAATЬJEVAI doklaadai yrgelzelel

boguudai ylegdelnyydiiji ..d xamuuraar xaman xaja- ..ai a geze xaruulna.

..SSR-te sociallizmiin aguu .. ilaltanuud xadaa nyxer ..olotovoi doklaadai teezisyyd .. todoor xaruulagdana, ten- ..xelegdexenь: Xojordoxi ta- ..zilei pla niiji ilaltataigaar ..edxehenei ba socialiiz- .. amzaltanuudai yn- .. huuri deere. SSSR bolbol ..badaxi tabanzilde xygzel ..şine polosaada, angigyi ..aliis oobşçestvo baiguul- .. şiid en dyyrgelgiin ba ..aliizmhaa kommuniizmda ..damzan oroxo polosaada ..,tiixede azalşadiiji kommus ..yyzyylelgiin xereg, xy- ..dei—kommuniizmiiji bai- ..lagşadai soznaanidaxi, kapi ..ızmiin ylegdelnvydiiji da- ..a xadaa şiidxexii udxaşa- ..ai bolxo geeşe".

..yxer Moolotovoi doklaadai ..isyyd soo dursagdana: „My- .. SSSR xadaa... teexnikiin ..zeegei talaar... Jevroopiin ..irşji kapitaliis oronoi ur- ..ь oronxoi baixadanь, bide- ..bolbol SSSR-ei ekonomii- ..e zorilgiin şii ixelgiiji prak- ..ske tabixa, bejelyylxe joho ..ba şadaxaş bainabdi: Jev- ..piin ba Ameerikiin Xol- ..to Ştaaduudai ekonomii- ..e talaaraa jixeşeg xygzelte- ..k pitaliis oronuudiiji te- ..len ekonomliçeske talaar ..xe ba ui dahь oroxo". ..origiiji saaşadanь şiid- ..zamuud zaagdana, todor- ..o xelebel: ilangajaa maşii- ..uulgiin ba byxii xynde ..işlennostiin xygzeltiiji ..ixeer xysezyylxe. Nauu- ..a izobreteeninyydei ton ..amzaltanuudiiji yrgeneer ..ryylen oruulza, yiledbe- ..texnoloogi ba byxii orga- ..ciiji erid haizaruulxa, yi- ..riiin kaadranuudiiji too- ..a, ilangajaa şanaral talaar ..ilxa ba promiişlennostьdo, ..portda ba xydee azax i- ..xnikiiji erxim yndereer ..a baina. „Azalai byteo- ..ene xadaa, şine ..stvenne baiguulaltiin ilal- ..oa şuxalanь, ton glaav- ..eeşe" gehen Leeniinei ..itai zoxiiduulan, bidener ..l socialiis sorevnovaani ..aanovska xydeleeji by-

xii xemzeegeerenь delgeryylxe, byxii kolxoozuudta, byxii pred- prijaatinuudta ba yçrezdeeni nyydte azalai diciplıiniiji erid şangadxaxa jabadaliiji xanga- xa johotoibdi. Bidener bolbol socialiis oobşçestvodo dostoino, xydelmerişedei, tariaaşadai, in- telligeenciin azalai ynder by- teesiiji xangaxa johotoibdi".

Nyxer Moolotovoi doklaa- dai teezisyyd bolbol gurbadaxi tabanzilei torşo soo aradai xe- regleliiji nege xaxad—xojorda- xin yrgexiin zorilgoor, aradai doxoodoi urgalta ba tovaaroo boroodoi xygzeltiiji xangaxa zo- rilgiiji gol şuxala zorilgo bol- gon tabina, eneenei tulada, yrgen xeregl lgiin tovaarnuu- diiji, ediee xooloi produukt- nuudiiji gargalgiiji yrgedxexe, xydelmerişed ba albaxaaşadai reaalьna salin xylehenei urgal- tiiji ba kolxoozniguudai doxoo- duudai urgaltiiji myn xangaxa şuxala

„...Goorodoi ba dereevniiin azalşadai byxii maassiin kylь- tyyrne xemzeegei debzeltiiji xangaxa..., xydelmerişen an- giiin kylьtyvrne - texniiçeske xemzeeji inzeneerne-texniiç s- ke azalai xydelmerilegşedei xemzeede xyrter deeşelyylxe gehen istoriiçeske xeregte urag- şaa tomo alxamiiji bejelyylxe" -uxala baihauliji teezisyyd dur- sana.

Teezisyyd myn iigeze zaa- na: „Gurbadaxi tabanzilde pro- miişlennostiin ba aradai byxii azaxiin gigaant jixe urgalta ba nitegyrenei plaantai zoxil- duulan, tereenei saaşadaa ta- haiduugyi debzeltiiji xangaxiin şuxalanь bolbol, ilangajaa SSSR xadaa imperialiizmiin agressiiv- ne xysenyydei urgan baigaa gadaadiin xyrieelelgiin ysloo- vinuudta baixadanь, xama- gai tyryynde, tylişe, elektroe- neergi ba zarim oboroonno yi- ledberiinyydei talaar, tereşelen orondotorxi zoxixo raioonuudta zybeer xubaarilan tabiiza, by- teeşe beg tai ba xoliin şirel- genyydiiji zaiiuulan bolиuulza ba oronoi ekonomiiçeske gol oçaaguudiiji maksimaalьna too- to resyyrsenyydeer niutagtanь xangaxa, traansportiiji xygzyy- lexe talaar, gyrenei tomo re- zeervenyydii bii bolgoxiiji eri- ne".

xadaa gurbadaxi tabanzil soo, aradai azaxiin ba oronoi obo- rooniin erilte xereglelgenyydiiji xysed xangaxa şadaxa, pro- miişlennostiin şiidxexii ootrasli- nuudai negenь bolgogdoxo jo- hotoi.

Ximiiçeske promiişlennostiin xygzeltede ba urgaltada manai oronoi oboroonno şadabariiin bexizyylelge ba aradai azaxiin xygzeltiin intereesyyd hai- tar zoxilduulagdahan baina: Eneen deerehee, nyxer Moolo- tovoi teezisvyd soo, gurbadaxi tabanzil xadaa xiimiiin tabanzil geze nerlegdehenlinь demii bişe baina.

Ximiiçeske promiişlennostiin produukcanuud bolxo, seerno- azootno ki lotaa, sinteti çeske ammiaak, iskyysstvenne volok- noo, plastiiçeske maassa, sinte- tiiçeske spiirt ba busad pro- duukcanuudiiji, aradai azaxiin ba oboroonii ugaa jixe udxa- şanartai baihan deereheenь, yiledberilgeer xeden daxin ji- xedxexe xeregtei baina.

Şuluu nyyrhen ba neeftь xa- daa—oronoi byxii aradai aza- xiin tylişiin baaza bolxo, pro- miişlennostiin ootraslinuud myn.

Nyxer Moolotovoi teezisyyd soo, tekyyşçe xereglelgiiji xan- gaxahaa gadana, myn azaxiin zapaasuudiiji ba tylişiin ta- laar, gyrenei rezeervenyydii baiguulgiiji xangaxaar, tylişiin baaziiji yrgedxelgiin ton jixe prograamma xaraalagdana.

Ygelei xyiten bolxotoi xam- ta, tylişeer dutaxa jabadal my- neenhee likvidiirovelegdexe jo- hotoi.

kaarninuud ba busadiiji neelge xaraalagdana. Elyyriiji xama- gaalalgiin talaar,—Ulaan-Ydede infekcionno bolьniico, xiryrgii- çeske, terapevtiiçeske ba tyber- kylioozno koorposuudai, cent- raalьna polikliinikiin, ambulatoo- riin ba bagaşuudai bolьniiciin bariiganuud, Xiaagtada ba Ze- destroido bolьniico bariiga xaraalagdana. Tereşelen, Ulaan- Ydede ba busad raionuudtaşji bagaşuudai baişanguudai, bagaşuudai jaaslinuudai, bolь- niicanuudai polikliinikenyydei bariiganuud, hanaaşalagdana, tiigeed edenei baaza deere med- instityyd, naraiialgiin gernyyd, jaaslьnuud, hynei gazarnuud ba kyyxninyydei bariiganuud, myn kyroortnuudiiji (Arşaansk, Go- riaaçinska ba busad) yrgedxelge xaraalagdana.

Aradai gegeerelei ba iskvysst- viin liinieer, gooroduudta 9 şine hurguulinuud, xydee niu- taguudta 70 hurguulinuud, kylь- tyyriin 8 raioonno baişanguud, 6 raioonno pybliiçne biblioteе- kenyyd, centraalьna biblioteeke, myzei, bagşınarai baişan, me- diciinske xydelmerilegşedei bai- şan, pioneernyydei dvoreec, pedyçiiliişçiin, akyşeerske-feelьd- şerske hurguuliiin, myzekaalь- na-teatraalьna yçiiliş iin gernyyd ba Ulaan-Ydede Pedinstityydei ger. Xiaagtada, Petropaavlov- kada, Kabaanskada bagşanarai gernyydei bariiga, Ulaan-Ydede nacteaatr, edir zriitelьnyydei teaatr, ciirk, aradai tvoorçestviin ger, 2 kinoteaatrnuud, baga- şuudai kino-teaatr; raioonuudta 6 şine kino-teaatrnuud, amarai- tiin ba kylьtyyriin paarknuud, fizkylьtyyriin gernyydei baril- ganuud xaraalagdana.

Xargii bariliin, uhan zamai traansportiiji yrgedxelgiin ba haizaruulgiin talaar, nelieed jixe- nyyd xydelmerinyyd xaraalag- dana, gyrenei ba niutagaişji udxaşanartai xargiinuudai xy- delmerinyydte byxii deeree 52,5 milliioon tyxerig gargaşalagda- xa.

Angar—Baigal—Selenge xu- dar uhan zamai baiguulga, zi- zexenyyd golnuudiiji (Çikoi, Xiolgo, Zede) xereglelgede oruu- lalga xaraalagdana. Xelxiee xolboonoi byxii zeeri zebse- gyydiiji (pooçto, telefoon, raa- dio) haizaruulalga Xelxiee xoi- boonoi kapitaalovlozeen nь 37,9 milliioon tyxerigeer tuxailagda- na.

Gurbadaxi tabanzil soo, yiledberiiin urgaltiin plaan

..badaxi tabanzilei zilnyyd ..r miişlennostiin vaalova ..ukci i ugaa jixe objoom- ..r gargadag bolxiiji xa- ..dana, ene xadaa 1937 on- ..,5 miiliaard tyxerigei bai- ..aanь, 1942 ondo (1926— ..nudai sengyydeer) 180 ..ard xyrter urgaxa (urgal- ..88 proc.) baina.

..badaxi tabanzilde, SSSR- ..omiişlenne produukciin ..in teempiiji, dunda zişee- ..ilei 13,5 proceentoor tog- ..oxo (xojordoxi tabanzil- ..7,1 proc. baigaa).

..badaxi tabanzil soo, pro- ..nne produukciin urgaltiin, .. zişeegeer, ziiei teempe- .. baga zerge dooşorboş- ..ь, vaalova produukciinь ..uutna urgaltiin maşştaa- ..ugaa jixe baina.

..e xojordoxi tabanzilei ..yde, dunda zişeegeer, zi- ..altiin teempenyyd 17,1 ..nt baixadanь, vaalovo ..uciin absoliiutna urgal- ..,4 miiliaard tyxerig bai- ..aanь, gurbadaxi tabanzil ..unda zişeegeer, ziiei ur- .. teempenyyd 13,5 pro- ..baixada, vaalova produuk- ..soliiuutna urgaltanь 84,3 ..ard tyxerig bolxo baina.

.. xaraalagdahan, vaalovo ..ukciin objoomiiji promiiş- ..iiin tus tus ootraslinuudta ..n tabilga bolbol ma- ..omiişlennostь gurbada- ..an il soo jamarnuud gol ..eenin ydeer xygzexe ..ne jamar ootraslinь ..iin ylemze xurdan teem- ..baixa ba hanliji ton ha- ..aar xaiuulna.

..aiizmiin materiaalьna- ..eske yndehe huuriiji ..ylxe, yrgedxexe ba ara- ..azxiiji saaşadanь texnii .. zebsgleigiji xangaxiin ..ei byxii ootraslinuudta ty- ..exnikiiji nebter yylen oruul- ..a, gurbadaxi tabanzil soo ..eriiin zebsegyydiiji yiled- ..iin ylemze xurdan teem- ..raalagdahaniiji, nyxer Moo- .. doklaadai teezisyydte ..agdana tabliicahaa xa- ..a gebei, byxii promiiş- ..stiin, dunda zişeegeer, .. 88 proceent baixada- ..iedberiiin zebsegyydiiji yiledberiiin urgalta xadaa 203 proceent baina.

Aradai azaxiiji texniiçeske zebsegleigede ton jixe roolitoi (225 proc.) maşiinabaiguulalgiin xygzelte xadaa ylemze ynder teempetei baina.

Gurbadaxi tabanzil soo, eene ootrasliin urda iimenyyd zoriilgonuud tabigdana:

ynder by eesetei ba speciaalьna stanooguudai, avtomaaduudai ba xaxad- avtomaaduudai ydeelьne veesiiji erid deeşe- lyylze, eldeb janziin stanoo- guudiiji yiledberilexe jabadaliiji xangaxa; metaallozyhelgiin stan oguudai gargalga 1937 on- do 36 miangan xeheg baigaa haanь, 1942 ondo tereniiji 70 miangan xeheg xyrter jixe bol goxo; energetiiçeske maşiina baiguulalgiin otnositelьne geeg- deliiji zaisuulxa; parovoi tyr- biinenyydiiji byteen gargalgiiji 4, 8 daxin jixe bolgoxo; paro- voi katioolnuudiiji—4,6 daxin; lokomobiilьnuudiiji, dizelьnyy- diiji, tyryyşiin eelzeende, tyr- gen jabadag dviigatelьnuudiiji yiledberilgiin xygzeltede tusa- gaar anxaralaa tabixa; modo- beledxel deerexi byxii maşii nanuudiiji, myn tereşelen xy- dee azaxiin traaktorna paar- kiin, avtomobiilьne paarkiin nelieed jixexen xubiiijinь gaa zogeneraatornuud deere oruul- xa; baiguulalgiin maşiinanuudiiji ba mexanizmenuudiiji yiledbe- riielgedexi, baiguulalgiin instry- me ntnyydiiji byteen gargalga- daxi geegdeliiji zaisuulxa; xi- miiçeske promiişlennostiin ob- rudoovaniinuudai ba slooznb apparatuuriin yiledberilgiiji for- siirovalxa ba tereneí xysen ty- ges urgaltiiji xysed xangaxa; xiopçaatь bymaazna promiişlen- nostьdoxi xereglegdexe maşii- nanuudai şine tiipyydii yiled- berilgiiji şudalxa; dalain ba okeeaanska traansportnuudiiji mynee sagai byxii olon jarmiid yzyydenenyydeer xangaxa ba syy- debaiguulalgada xereglegdexe yiledberiin xyse şadaliiji bai- guulxa.

Ximiiçeske promiişlennostiin urgaltada tuxaigaar ynder teem pe xaraalagdana (227 proc urgalta).

Ximiiçeske promiişlennostь

Gurbadaxi tabanzil soo, buriaad-mongoloi promiişlenne ba kylьtyyrne-baidalai baiguulalta

Buriaad-Mongol ASSR bolbol gurbadaxi tabanzil soo, eeriin- gee gol zorilgiiji—Buriaad-Mon- goldo ediee xooloi ba tezeelei baaza baiguulxa xemzeejabuul- ganuudiiji forsiirovalalsan, res- pyyblikejee SSSR-ei vostooçno xilenyyd deerexi malazalai to- mo baaza bolgoxo jabadalda zoriuulagdahan, xysete xydeleе- gee saaşadaa delgeryylxe zo- rilgiiji jabuulxa baina.

Tereentei xamta, promiişlen- nostiin talaar, zorilgonuudanь jixedxegdexe gebel: Buriaad- Mongol bolbol tomo promiiş- lennostiin, traansportna maşii- nabaiguulalgiin, şuluu nyyrhe- nei ba ximiiçeske promiişlen- nostiin, bariigiin materiaalnuu- dai promiişlennostiin raioon bolxo baina. Yngete ba xomor metaallnuudai razrabootka ton yrgeneer delgeryylegdexe jo- hotoi.

Promiişlennostiin şine ootras- linuudiiji ba tusxailan xelexe- de: şuluu nyyrhenei podzeemne gazifikaaca, tymerei ryydei pro- miişlennostiin ba ferosplaavuu- dai ootraslinuudiiji delgeryyl- xiin serьjevoi baaza bolxo, Res- pyybliikiin gazarai bajaliguudiiji eliryylxiin tula, bederilgiin xy- delmerinyyd ton xyseteigeer jabuulagdaza baina. Niutagai ba tusxailabai, raioonno pro miişlennostь xadaa Respyybli- kiin ton bajan serьjoovoi re- syyrsenyydiiji xereglelgede ba tusxailan xelexede—yrgen xe- reglelgiin predmeedyydei by- teelgiiji delgeryylelgede zoriuu- lagdan xanduulagdaxa baina.

Respyybliiin modonoi jixe bajalig xadaa modobolbo- soruulgiiji saaşadanь ulam me- xanizaacalxiin, traansportiiji mexanizaacalgiin ba leesoximii- çeske promiişlennostiiji delge- ryylelgiin zorilgo tabina.

Promiişlennostь ba xydee azaxii xojoroi intensiivneer xyg- zexetei xamta, SSSR-ei busad raioonuudtai ba respyyblike do- toroişji traansportna xolboonuud yrgedxegdexe johotoi bolno.

Kommunaalьna ba baira bai- dalai azaxii bolbol yrgeneer xygzeegdexe baina. BMASSR-ei socialiis kylьtyyre xadaa eeriin- gee intensiivne badaraltiiji yr ge zelvylne.

Sojuuzna udxaşanartai pro- miişlenne predprijaatinuudhaa, gurbadaxi tabanzil soo Buriaad- Mongol ASSR-te Cadiir-Xasuur- tiin (Kabaanska raioon) bajali- gai baaza deere, ton jixe me- tallurgiiçeske zavood, Xoito- Baigalai bajaligai baaza deere zed xailuulgiin zavood, Galuuti- Nuurai „Podzeemgaaz" (Selen- giin aimag) kombinaad, azbees- tovo zavood (Tynxenei aimag), Temliyiske ceementne zavoodii- ji (Kabaanskiin raioon) baiguul- ga, volьfraamova kombinaadiiji (Zakaaminai aimag) xysed xy- seerenь tabilga, mexaniziiro vanna şiiei zavoodiiji (Ulaan- Yde) yrgedxelge, Ulaan-Ydiin PVZ-de şine ti piin parovoozuu- diiji byteen gargalgiiji yrged- xelge, leesokombinaadai şine meebelьne faabrigiiji baiguulga ba Ulaan-Ydiin miaxanai kom- binaadiiji ulam yrgedxelge xa- raalagdana.

Sojuuzna promiişlennostiin liinieer kapitaalovlozeeni xadaa 240 milliioon tyxerig bolxo baina.

RSFSR-ei promiişlennostiin liinieer, gurbadaxi tabanzil soo Ulaan-Ydede araha-gutalai ba sembe byteedeg kombinaaduu- dai, ojodoloi faabrigai, avto-re- moontno zavoodoi, tipograafiiin, şlaakobetoonno zavoodoi ba şiir- potreebiin predmeedyydei za- voodoi bariiganuud; respyybli- kiin busad raioonuudta kroveelь- ne materiaalnuudai, ceementne, izvestkoovo, slaancuudai ba kirpiiçne zavooduudai bariiga- nuud xaraalagdahan baina. Te- reenhee gadana, eliryylegdehen şuluu nyyrhenyydei zapasuudai razrabootko, Lesogoorsko ryyd- nig, Ulaan-Yde gooroddoxi myyxinske bajalig, tonxoisko bajalig—(Kabaanskiin raioon) xaraalagdana.

RSFSR-ei ediee xooloi pro- miişlennostiin liinieer, gurbada- xi tabanzil soo, Ulaan-Ydede kombiniirovanno tezeelei zavoo- doi, xleebzavoodoi, kondiiterske faabrigai, xolodiilnigoi ba zaga- ha ydxelgiin (Xoito-Baigal, Bar- guzan) zavooduudai bariiganuud, zagahanai konseervenyydei za- vooduudai bariiganuud (Yystь- Bargazan, Jaruuniin nuurnuud) xaraalagdana.

Byxiidee, RSFSR-ei promiiş- lennostiin liinieer kapitaalovlo- zeeninь xadaa 55 milliioon ty- xerig bolxo baina, tereenhee gadana, BMASSR-ei ediee xoo- loi Narkomaadai liinieer nelieed olon objeektnyyd (Ulaan- Ydee) hynei zavood, oovoşç- no-jaagodna zavoodoi baril- ganuud Zagarain raioondo krax- maalo-paatoçna zavoodoi barii- ga, olon teermenyydiiji ba bu- sadiiji bariiga) xaraalagdana. Myn, raioonno promiişlennostь nelieed xygzexe gebel: 8 raioonuudta çe piiçne zavooduud barigdaxa baina, 6 raioonuudta —izvestkoovo zavooduud, 8 rai- oonuudta—kerpiice yiledberil- giin zaooduud baiguulagdaxa, tereşelen leesozavooduud, pii- vozavooduud ba busad barigda- xa baina. BMASSR-ei Narkom- peşçeproomoi promiişlenno tiiin liinieer kapitaalovlozeeninь xa- daa 7 milliioon tyxerig bolxo baina. Gurbadaxi tabanzil soo kommunaalьna bariiganuudiiji haizaruulalgiin talaar, jixenyyd xydelmerinyyd xaraalagdana: Ulaan-Ydede vodoprovood ta- bilga ba tereniiji dyyrge ge, ka- nalizaaca, daambanuud, Yde gol deegyyr xy rge baiguulga, yylicenyydiiji asfalьtiirovalga ba moşçeeni xelge, xarilsaa xol- boonoi zebsegyydiiji yrgedxel- ge ba busad xydelmerinyyd; Xiaagta ba M sovoido vodopro- vooduudiiji tabilga, raioonno ceentrnyydiiji haizaruulalgiin xydelmerinyyd — byxiidee 80 milliioon tyxerigei syymmede.

Tereenhee gadana, baira bai- dalai ba administratiivna baril- ganuudai liinieer, Ulaan-Yde- de mynee barigdaza baigaa gos- tiiniiciiji bariza dyyrgexe ba şine gostiinica barixa, Sovee- dyydei baişangiiji bariza dyyr- gexe, partaktiivai baişangiiji ba- riza dyyrgexe, 5 raioonuudta raisoveedyydei şine gernyydiiji barixa ba busad—xamta 7 mil- lioon tyxerig syymmiin bariiga- nuud xaraalagdana.

BMASSR-ei Narkomtoorgiin liinieer, Ulaan-Ydede 3 şine ynivermaaguudiiji barixa, Xiaag- tadaxi ynivermaagiiji bariza dyyrgexe, Ulaan-Ydede sklaa- duud, xolodiilьnigyyd, 7 şine stoloovonuudiiji bariiga ba my- nee baihan stoloovonuudai ba- riigiiji dyyrgelge, kafee bariiga xaraalagdana. Burkoopsojuuzai liinieer, 9 şine raimaaguudiiji bariiga, 13 kylьtmagaziinuud, 16 selьmaaguudai bariiganuud, selьpoonuudai 30 tooçkonuud, 22 prodmaaguud, 5 detmaaguud, 18 maslozavooduud, 5 stoloo- vonuud ba restoraanuud, pe-

Gurbadaxi tabanzil soo, Buriaad-Mongol xydee azaxiin xygzeltiin perspektiivyyd

„Buriaad-Mongoloi azaxiin, egeel glaavna asuudal xadaa malazai bolno" (Moolotov) ge- henhee, BMASSR-ei xydee aza- xiida gurbadaxi tabanzil bolb l malai too tolgoiji olodxoxiin liinieer ba terenei produktiiv- nostiiji yndeheerenь haizaruu- lalgiinşji liinieer, malazaliiji ulam xygzeexi n ba bexizyyl- xiin tabanzil myn.

Gurbadaxi tabanzil soo, ma- lai too tolgoin urgaltiin xem- zeeji kolxoozno - tariaaşanai seektorte iimeer togtooxo aduu moridoi talaar 60,0 proc. (so- juuz dotor, dunda zişeegeer, moridoi too tolgoin urgalta— 35,0 proc.), oberte tomo malai talaar 80,8 proc. sojuuz dotor— 40,0 proc.); xoni ba jamaadai talaar 132,5 proc. (sojuuz do- tor—110,0 proc.); gaxainuudai talaar 180,0 proc. (sojuuz do- tor—100,0 proc.) baina.

Malai produktiivnostiiji dee- şelyylgiiji iime xemzeegeer togtoozo bolxo: dunda zişee- geer, nege ynieenei hy ygelgii- ji 2,5 daxin jixedxexe; dunda zişeegeer, nege xoninhoo noo- ho xaişalalgiiji 2,5 daxin jixed- xexe; miaxanda tuşaagdadag malnuudai şignyyriiji 30-50 pro- ceent jixedxexe

Ene zaagdahan xemzeegeer malai too tolgoiji olodxoxo ba terenei produktivnostiiji dee- şelyylxe jabadal bolbol neged- xieer, tezeelei baaziiji nelieed- gyi yrgedxelge ba bexizyylel- giiji, xojordoxioor, malai yyl- teriiji haizaruulxa nelieed olon xydelmerinyydii jabuulgiij, gur- badaxiaar, malnuudai xaruuha- lalga ba tereniiji xaruuhalalgiin ysloovi haizaruulxiiji erixe bai- na.

Byxii malnuudaa tezeeleer hy- rin xangaxiin tula, gurbadaxi ta- banzilei eseste, tuxailamzaar— 1800 0 miangan toonno ybehen xeregtei. Ene xadaa jesteest- venne tezeelei belşeeri, sabsalan g. m. nelieedgyi haizaruulxa- haa gadana, myn tezeelei kylь tyyrenyydei tariigiiji 120-150 miangan gektaarai xem soo yr- gedxexiiji erixe baina.

Malai yyltetiiji haizaruulgiin talaar, xysed bejelyylegdeze şa- dagdaxa zorilgo—byxii malai metizaaciiji byrin dyyrgexe zorilgo tabigdana.

Maliiji xaruuhalalga ba bai- daliijinь haizaruulalgiin talaar,— byxii malnuudiiji dulaan bairaar xangaxa, kolxoozniguud-mal şadiiji zootexniiçeske ba veterinaarna nauukanuudai yndehe huuri nuudtai taniisuulxa, malazalda- staxaanovska xydeleeji yrge- neer delgeryylxe.

Polevoodstviin talaar iime zorilgo tabigdana—tariigiin plooşçadiiiji ba urgasiiji, nege talahaa, tariaanai vaalova sboo- riiji nelieedgyi (30-40 proc. şa- xuu) deeşelyylxeer, nyzee tala- haa, şuxala xereglegdexe tezee- lei kylьtyyrenyydiiji xubaarilan tabiza bolxoor xemzeede xyr- gexe.

Kolxoozuudai tariigiin plooş- çadь xadaa xojordoxi tabanzi- lei eseste 356,0 miangan gek- taar baigaa haanь, gurbadaxi tabanzilei eseste 508,8 miangan gektaar bolgoxo geze tuxailam- zaar xaraalagdana.

Tariigiin plooşçadiiiji iimeer yrgedxelge bolbol byten, xereg- leg leegyi gazariiji eldyyriigiin, namag gazariiji xataalgiin, plooşçadiiiji modo, burgaaha ba byrtegeneenyydhee seberle- henei yndehen deere jabuulag- daxa johotoi baina.

Urgaza baigaa malazalda po- levoi tezeel beledxelgiiji jixed- xelgiin vsloovido tariigiin plooşçadiiiji yrgedxexe xydel- merinyydei objoomonь ton jixe baihan deerehee, respyyblike dotor xydee azaxiin xydelmeri- nyydiiji koompleksne mexani- zaacalgiiji dyyrgexe talaar, ton jixe xydelmeri jabuulagdaxa johotoi.

Respyyblike dotor xydee azaxiin xydelmerinyydiiji me- xanizaacalgii dyyrgelgiin zoril- giiji bejelyylxiin tula, MTS-uu- dai tooji 40 xyrter olodxozo, yşee 17 MTS-uudiiji şineer organizovaalxa şuxala.

Gurbadaxi tabanzil soo, pooli- nuudai urgasanuudiiji deeşe- lyylxiin zorilgoor: kolxoozuud- ta zyb seevooborood baiguul- xa, ene xadaa urgasanuudiiji deeşelyylxetejee xamta, mal- azalda şuxala tezelei baaza bai- guulxa baina; tariigiiji imagta le selekcioonno ba niuta ai soortnuudai ynder şanartai ba haiz ruulagdahan, şilegdehen yrehenyydeer tarixa; gan ga- suurta temeselde agrotexniiçes- ke zaabarinuudiiji (iskyysstven- ne uhalalga, modo huulgalga g.m.) yrgeneer delgeryylxe; mineraalьna ydobreeninyydiiji yiledberilxe baaza baiguulxa tuxai asuudaliiji saaşanь delge- ryylen jabuulxa şuxala.

Respyybiikiin promiişlen- ne ceentrnyydiiji (Ulaan-Yde, Xiaagta, Zakaamin, Bargazan) oiruulan, ede centrnyydiiji oovoşçonuud, kartaavka ba ma- lazalai produuktnuudaar xan- gadag ediee xooloi baaziiji baiguulxa zorilgiiji gurbadaxi tabanzil soo xysed bejelyylxe.

Xoito aimaguudta (Xoito-Bai- gal ba Bauuntiin), edenei erilte xereglelnyydiiji xysed xangaxa, ediee xooloi eeriin baaza bai- guulxa.

Respyybliikiin xeden olon ai- maguud, tusxailan xelexede, Kabaanskiin, Zagarain, Xoriiin ba Ulaan-Ydiin aimaguud xadaa uhanai yjerhee, genetiin uşaral- da dairagdaza, ton jixe xoxidol yzedeg ba eneen deerehee bol- zo, respyybliikiin aradai byxii azaxiida, ilangajaa xydee ba nodonoi azaxiinuudta xoxidol boldog baihiijinь xaraada ab- tagdaza, ede genetiin uşaral- nuudiiji likvidiirovelxe xydel- merinyyd organizovaalagdaxa johotoi. Eneenei tula, tyryyşiin eelzeende: Kabaanskiin aimag- ta Selenge myrenei zyyn erjii- jinь ynder bolgoxo (ene xy- delmeri exilegdenxei, 193,9 on- do dyyrgegdexe johotoi) Se- lenge myrenei baruun erjiiji ynder bolgolgo (daambanuu- diiji bariiga), Selenge myrenei exieerenь erjenyydiinь ynder bolgoxo; Zagarain, Jaruuniin, Ulaan-Ydiin ba Xoriiin aima- guudta Yde goliiji regyliirovelxe xeregtei.

Xiaagtiin, Zakaaminai,

(Yrgelzelelenь 4-dexi niuurta)

Nyxer IGNAATЬJEVAI doklaadai yrgelzelel

TYGESXEL. *Exinь 2 ba 3 xi nuurta)*

Tynxenei, Jaruunlin ba busad aimaguuddaxi urdanь nyydel, xaxadnyydel baihanaa huurizahan azaxiinuudiiji xysed tybxinyylxe xydelmerinyydiiji gurbadaxi tabanzil soo dyyrgexe.

Nyxedyyd, gurbadaxi tabanzil bolbol Buriaad-Mongol ASSR-ei azaxiin ba kylьtyyrin ulam saaşadaxi urgaltiin tabanzil myn. BMASSR-ei aradai azaxiidaxi byxii viozeeninyyd bolbol 750 millioon şaxuu tyxerigei xemzeeteigeer tuxailagdana.

BK(b)P-iin XVIII sjeezd deere nyxer Moolotovoi xelexe doklaadai teezisyydeinь toiilogdon gargagdahan uşar xadaa azalai entyziaazmiin şine deeşeleliiji. SSSR-ei olon millioon azalşadai maassiin yiledberiiin iniciatiiviiji ba aktiivnostiiji badaruulhan baina. Xydelmerişen, kolxooz nig, intelligeent byxen xadaa tuilagdahan ilaltanuudai itooguudiiji ba kommunizmiin torzestvoodo xyrexe zamiiji nlydeeree xaranad. Ene uşar xadaa manai aradiiji azalai poodvignuudta. doobiestь ba geroiizmdo zorigzuulna.

Gurbadaxi tabanzil soo, azalşadai materiaalьna ba kylьtyyrne xemzeenь ulam eedee yrgegdexe

Negedexi ba xojordoxi tabanzilnyydei gyisedxel bolbol aradai azaxiiji ugaa jixeer deeşelyylhen, socialiis johoor şinedxehen ba Soveed Sojuuzai oboroonlin xyseşadabariiji bexiżyylxehee gadana, myn baha SSSR-ei araduudai materiaalьna-kylьtyyrne xemzeenei ton jixe deeşelel bolno.

Manai oron xadaa tyryy teexnikiiji, nauukiiji şudalhan ba socialiizmiin xeregte xizaarlaşagyi preedanne gaixamşag kaadrnuudiiji urguulhan baina.

Kapitaliis eksploataacahaa syleelegdehen, SSSR-ei xydelmerişen angi, baha pomeeşçigyydei ba kulaaguudai darlaltahaa abaragdahan kolxoozno tariaaşad xadaa eehediingee intelligeenciiji baiguulaa.

Socialiizmiin oronoi nauuka ba iskvysstvo haibaraa. SSSR bolbol egeel tyryy kylьtyyrtei oron boloo.

Erdemde huralsaxa erxe bolbol soveed aradaar tullagdahan byxii aguujixe erxenyyd şingieer, ilahan socialiizmiin Staalinska Konstituucada zakonodaatelьna johoor batadxagdahan baina. Bygedeniitiin ujalgata huralsal, xeden arbaad miangan şine hurguulinuud, xeden miangan deede hurguulinuud—SSSR-te, aradai obrazovaaniiin badarhanai pokazaatelьnuud tiime baina. 33 millioon yxi xyyged hurguulinuudta huralsana, 600 miangan stydeentnyyd VYZ-nyydte huralsana.

Manai erdemted xadaa delxein nauukiiji eehediingee otkriitinyydeer bajazuulna. Soveed poliaarniguudai şinzelel bolbol manai planeed tuxai nauukiin xygzeltede epooxo bolhon baina. Manai geroiiçeske liooçiguudai niidelgenyyd bolbol delxein kylьtyyriin istooriido şine xuudahiiji bişebe. Soveed myzekaantnuud xadaa ulasxoorondiin koonkursnuud deere tyryy huurinuudiiji ezelne. Soveed teaatrnuud—delxei deere egeel erximyyd. Kylьtyyrne bazaralta xadaa byxii orondo delgerbe V. I. Leeninei ton jixeer xysedeg, ton jixeer uriaaldag, kylьtyyrne revoliyyciin delgereegyi gazar xadaa zaxa xizaargyi jixe manai exe oronoi xaanaş baixagyi. Mynee nyxer Staalin xadaa tere zamaar bideneriiji xytelen jabana.

Aguu jixe Oktiaabrьska revoliyyce bolbol Soveed Sojuuzai olonmillioon azalşadta, gansaxanş politiiçeske erxe syleeji bişe, myn baha materiaalьna blaagiişji xangahan baina. Tere xadaa zol zargalta, sengelig, kylьtyyrne, zazlitoçno azabaidaliiji, arad maassanuudta ulam ulam şine xysenyydiiji ba baragdaşagyi tvoorçesko eneergiiiji urguuldag azabaidaliiji baiguulhan baina.

Gansal eneenei aşaar, Soveed Sojuuzda geroiizm xadaa manai aradai yderbyriiin baidalzanşalda orohon baina.

Xynyyd xadaa staalinska anxaralaar, staalinska oroldolgoor xyrieelegdedeg, gansaxan le manai orondo xyn bolbol johotoi xyn boloo geeşe.

Promiişlennostь, xydee azaxii, nauuka, kylьtyyre g. m. xydelmerildeg ynen sexe tryyzenigyydte, manaida bygedeniitiin xyndelelge baiguulagdadag.

Xynyyd xadaa eehedee, eehediin garnuudaar eehediingee şine baidaliiji zoxioono.

Gansaxan le, socialiizmiin orondo azalşa byxenei iiiçne zol zargal xadaa byxii oobşçestviin amzaltanuud ba badaraltahaa byrin duldiidaxa baina. Tiimehee, azalşa byxen xadaa kommuniizmiin tylee temesexedee, eeriingee iiiçne zol zargalai tylee temesene geeşe.

Egeel tiime deerehee, arad xadaa xeden arbaad ba zuugaad miangan talaantiivo xytelberilegşediiji socialiis baiguulaltiin eldeb uçaastoguud deere debzyylne. Egeel tiime deerehee, manai zoxioolnuud, literatuura ba manai duunuudta, „zaluuşuudta manaida xaanaş xargi bii, ybegdte manaida xaanaş xyndelelge bii" geże, manai arad xadaa xyxiyyn bajartaigaar donginasa duulan socialiizmiiji ugaa yneen xysen tyges baiguulża baina geże, geroi bolxiiji oronoigoo zaxirxadanь, xemnaiş geroi bolxol daa" geże xanxinasa xelegdedeg baina.

Tonşji ondoo, diametraalьna zyrisyy baidal xadaa kapitaliis oronuudta bii. Tende, bajar sengelegşji, geroiizmşji, bodoto geroinuudşji ygei ba baixa arganьşji ygei, jyyb gexede, xyn xadaa tende toogdodoggyi.

Orodoi pisaatelь Saltekoov—Şçedriin xadaa „Blagonameerenne ygenyyd" geże zoxiool soogoo, exenь xybyynde zaabari ygeże baihanai tuxai xursa iroonitoigoor xelene:

„Bultaniiji zemelxede şamada jamar berxeşeeltei baihiijinь, şine hain sedьxeliişnь medexehen tulada, bi tonşji haitar oilgonob: tiin şinii naçaalьstvo bolbol eneniiji xysedeg jym haanь, jaaxabşdaa, nyxerni—zemeliiş... Nyxerni ene xatuu zorigoo xadagala. Xodo xoinogşodoo xadagala".

Myn baha, orodoi ondoo negen pisaatelь A. Çeexov xadaa xuuşan oobçestvodoxi esege ba yxi xyygedei xoorondoxi xarilsaaji xarakterizovaalza iigeze bişene:

„Çinoovnig xadaa byxii predmeedyydeer 5-iiji abhanainь tylee xybyygee alxina. Enenь baga geże hanagdana. Hyyleerlinь, şi buruuş 5 xadaa erxim hain segnelte jym geże oilguulxadanь—eertee uurlahandaa, xybyygee soxioo hen".

Egeel iime deereheenь, Leenin xadaa xelehen baina:

„Bidener xadaa „xyn byxen eehediingee tylee, gansa le burxan bygediin tylee gehen" buzar praaviliiji ygeixexiin tulada, azaliiji gansa le poviinnostь geże toolodog ba gansaxan le elite noormoor tylegdehen tryydiiji praavomeerne tryyd geże toolodog zanşaliiji ygeixexiin tulada, xydelmerilxebdi. Bultadaa negenei tylee ba negen bultanai tylee," gehen praaviliiji, „xyn byxen eeriingee şadabarinuudaar, xyn byxende xereglelgiinь zergeer" gehen praaviliiji, maassiin yderbyriiin obixoodto, soznaanida zanşal bolgon oruulxiin tulada, kommuniis azalda kommuniis disciplilniiji şatadamzuulan, zygeer xelberişegyi oruulxiin tulada, bidener xadaa xydelmerilxebdi". (V. I. Leenin, zoxiool XXV, n. 256).

Çaastna ymse xadaa xynyydiiji halgadag ba tedenerei dunda beje bejedee xorolxoxo, zebyyrxexe jabadaliiji taraadag. Xarin socialiis ymsė xadaa xamtiin azalda, xamtiin xeregte preedanostiiji, nyxed xoorondiin barisaada, eeriingee ujalgada soznaatelьna xandalgada, xyniiji ba terenei erxiiji xyndelxe jabadalda hurgadag baina.

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyydenь: gurbadaxi tabanzil xadaa şuxala ed tovaarnuudta, produuktnuudta, ger ba ranuudta, baidalai ba kylьtyyrne obsluuzivaninuudta, azalşadai eriltenyydiiji ba xereglelnyydiiji byri jixeer xangaxa johotoi, geze temdeglene. Tereenhee gadana, gurbadaxi tabanzilei gyisedxel xadaa yiledberiiin xysenyydei ulam saaşaa xygzexiin tulada, SSSR-dexi socialiis oobşçestviin azana haixan baidalai ba kylьtyyriin ulam saaşaa xygzexiin tulada, xysen tyges materiaalьna baaziiji baiguulxa xeregte ton jixe alxamiiji xangaxa baina. Mynee xadaa xydelmerigyidelgiiji ygeixexe ba dereevnide guiranşalgiiji likvidiirovelxe tuxai xereg jabuulagdana bişe—bidener xadaa tereeniiji xoişolongyigeer şiidxehen bainabdi: Mynee manai zorilgo jyy bainab gexede, soveed aradai ulam urgaza baigaa eriltenyydiiji xangaxa, socialiizmiin xysenei bodoto badaraltiiji, şine, socialiis kylьtyyriin badaraltiiji xaruulhan, azana haixan baidaliiji ba azalşanai kylьtyyrnostiin deeşeleliiji baiguulalga bolno. Ene xadaa kapitaliizmiin ton le bajan gyrenyydte tullagdaxagyi baina.

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd soonь, xydelmerişedei, dereevniiin azalşadai materiaalьna ba kylьtyyrne xemzeeji deeşelyylxe talaar serьjoozno ba ton reaalьna zorilgonuud xadaa gurbadaxi tabanzil soo projektiirovelegdene.

Ede daalgabarinuud xadaa azalai bytəəse ba azalai disciplline tuxai, manai voozdьnuud Leenin ba Staalinai zaabarinuudtai sexe xolbootoi baina. Tede zaabarinuudiiji medeed, tedeniiji esestenь xyrter oilgood manai xydelmerişen, tariaaşan ba intelligeenciiji tedeegeer zebsegleed baixada, gurbadaxi tabanzilei plaanaar bidenerei urda tabigdahan tede byxii grandioozno zorilgonuudiiji zaabol gyisedxeze şadaxabdi.

Azalai bytəəse—egeel şuxala, egeel glaavna

V. I. Leenin xadaa iigeze xelehen baina: „Azalai bytəəse, ene xadaa eseslin hyylde oşoxodoo le, obsçeestvenne şine stroin ilaxiin tulada egeel şuxala, egeel glaavna zyil myn bolno. Kapitaliizm xadaa krepostniiçestviin yjede yzegdeegyi xemzeegeer, azalai bytəəsiiji baiguulhan baina. Kapitaliizm xadaa, magad, eseslen ilagdaa, tiin, socialiizm xadaa azalai şine, byri jixe ynder bytəəsiiji baiguuldag tuladanь, eseslen ilagdaxaşji johotoi baina".

Tiin saaşanь: „Azalai proletaarska disciplliniiji, napriazeeniiin egeel ynder xemzeede abaasaxa xeregtei, odooş tiixedee, ilagdaşagyi bolxobdi". (Leenin, t. XXV n. 254).

Ilьiç xadaa iigeze xelee hen: „Xen xydelmerilnegyib—tere by edig le"—socialiizmiin praktiiçeske zorilgonь tiime baina. Egeel eneeniiji praktiiçeske zahaza tabixa xeregtei. (Zoxiool, t. XXII, n. 166).

„...Kapitaliizmiin tradiicanuudiiji (zanşalnuudiiji halaşagyi barimtalza, „tereende" bagaşag ba muuşag xydelmeriiji ygeed—„tereenhee" jixeşeg mynge abxa g. m. urda meteşelen, soveed gyren teeşe xaradag, xydelmerişedei biragyixen byleg, gryyppe,sloinuudai urdahaa, byxii xydelmerişen angiin intereesiiji xamagaalxa xeregtei. Leenin, t. XXIII, n. 213).

Nyxer Staalin bolbol iigeze zaagaa hen: „Socialiizm boloo jym haa,—jyynde azal xexe ym? geze, xaa-jaa xelsedeg. Urdanşji azallagşa hemdi, myneeş azallanabdi azallaxaa bolixodo xire boloogyi jym aal? gedeg bai gaa. Nyxedyyd, iime ygenyyd yndeheeree buruu. Ene xadaa ynen sexe tryyzenigyydei bişe,... xarin loodorьnuudai filosoofi baina, xarin socialiizm xadaa azalaar baiguulagdadag. Socialiizm ba azal, beje bejehee taharşagyi jym. Manai aguu jixe bagşa Leenin iigeze xelee hen: „Xen azallanagyib, tere edixegyi". Ene jyn gehen udxataib, Leeninei ede ygenyyd xende esergyy şiglyylegdeneb? Ene xadaa eksploataatornuudta esergyy, eehedee azallaxagyi aad, le, azal xexilnь busadiiji baaladag ba bişedei xyzyyn deere bajazagşadta esergyy şiglyylegdehen baina. Yşee xende esergyy şiglyylegdehen bainab? Ene xadaa eehedee loodorьlodog aad le, bişedei xyzyyn deere azahuuxiiji xysegşedte esergyy şiglyylegdehen baina. Socialiizm bolbol loodorьloxo jabadaliiji erine bişe, xarin bygedeeree ynen sexe azallaxiiji, bişedte, bajaşuudta ba eksploataatornuudta azallaxa bişe, xarin eertee, oobşçestvodoo azallaxiiji erine".

(Staalin, „Leniniizmiin asuudalnuud", n. 533, xeblel 10).

Soveed Sojuuz xadaa—azallaxa erxenь Staalinska Konstituucaar—zakoonoor xangagdadag, tiimehee delxei deere jediinstvenne oron bolno. Staalinska Konstituuca xadaa azalda ynen sexeer xandaxiiji, socialiis ymsede gamtaigaar xandaxiiji, azalai discipliine saxixiiji SSR Sojuuzai grazdaniiin byxenhee erine. Manai oronoi azalşadai ton olonxinь, tedenerei azal xadaa eehedtee xehen azal, Soveed gyrenii bexizyylelgede, tedenei kylьtyyrne-materiaalьna azabaidaliiji haizaruulalgada zoriuulagdahan azal myn geze haisa medened. Egeel eneenhee, socialiis sorevnovaaniiin, staxaanovska xydeleenei yrgen dalaisa garna.

Gebeş, azalda byrzyaazna yzeleer xandaxa jabadalnuud xadaa yseexen tooto xydelmerilegşedei dunda ylehen baina. Tedener xadaa ynen sexeer xydelmerilxee xysedeggyi, „tereende" muuxan ba bagaxan xydelmeriiji ygexe—„tereenhee jixexen mynge abxa" gehen xobdog xarasaar soveed gyren teeşe xaradag.

Proguulьşçigyyd, azalai disciplliniiji xoroto johoor ebdegşed xadaa ene gryyppede xabaadanad. Tedener xadaa aradai azaxiida ugaa jixe xoxidoi uşaruulna,xydelmeriiin xysende tekuyçestiiji bii bolgono, predprijaatinuud deere oboruudovaniiin haataliiji materiaalnuudai gutalgiiji, mexaniizmiin avaari ba ebderelgenyydiiji bii bolgono. Egeel iime deerehee, azalai disciplliniiji gurimşuulxa, sociaalьna straxovaaniiin praaktikiiji haizaruulxa ba ene xeregte mexe goxo gargalgatai temesexe tuxai" SSSR-ei SNK-ei, BK (b) P-iin CK-ei ba PSBCS-ei togtooliiji gargaxa şuxala bolhon baigaa. Ene togtool xadaa, Soveed Sojuuzai azalşadaar ton jixe xanaltaigaar ugtagdahan baina, jyyb gexede, ene xadaa Soveed zakoonuudiiji mexe goxodo xereglexe jabadalda, ynen sexe tryyzenigyydei intereesyydiiji xubiiin xeregte xereglexe jabadalda eses tabina. Iimehee, manai zorilgo jyy bainab gexede, manai oroniiji ulam xysen tyges bolgoxiin tulada, azalai disciplliniiji byxii xemzeegeer bexizyylxe. Egeel tiimiin tulada, bidener xadaa ynen sexe xydelmerilegşedei ba letyynyydei xoorondo erid şanga graanь xexe johotoibdi, loodorьnuudiiji beemeilxe johogyibdi. Bidener xadaa gansa le progyylьşçigyyd, loodorьnuud ba razgilьdiaajnuudtai temesexe bişe, myn baha tedeneriiji daldalagşadtai temesexe johotoibdi. Predprijaati byxende, yçrezdeeni byxende azalai disciplliniiji bexizyylxiin tylee şangaar tem sexe—byxii azalşadai ton xyndete zorilgonь tiime baina.

Gurbadaxi tabanzilei plaanaar bidenei urda tabigdahan grandioozno zorilgonuudiiji amzaltatai ba ton tyrgeer gyisedxexiin zorilgoor staxaanovska xydeleeji ali byxii xemzeegeer yrgeneer ba gynzegiigeer delgeryylxe johotoibdi.

„Zorilgo jyyn bainab gexede, staxaanovska xydeleeniiji ulam saaşanь delgeryylxede ba tereniiji SSSR-ei byxii oobIastьnuud ba raioonuudta yrgeer ba gynzegiigeer taraaxadanь staxaanovcuudta tuhalxa"—geze nyxer Staalin xadaa staxaanovcuudai byxesojuuzna soveşçaani deere xelee hen.

Myn baha tendee nyxer Staalin bolbol socialiis baiguulaltiin talaar, socialiizmhaa kommuniizmda şata damzan oroxo talaar, staxaanovska xydeleenei ugaa jixe udxaşanartai baihiiji zaaxa zuuraa, iigeze xelehen baina:

„Azaxiin kapitaliis sisteemiiji socialiizm xadaa jaaxadaa ilaza şadaxa, ilaxa johotoi ba zaabol ilaxa bainab? Tere xadaa azaxiin kapitaliis sisteemhee azalai neliieed ynder bytəəsiiji ygeze şadaxa baina".

„...Socialiizm xadaa zybxen le azalai ynder bytəəsiin baaza deere, kapitaliizmiinxihaa byri ynder baaza deere, produuktnuudai ba xeregselte preedmedyydei elьbeg delbeg baidalai baaza deere, oobşçestviin byxii çleengyydei zazilitoçno ba kylьtyyrne azabaidalai baaza deere, ilaza şadaxa baina".

Egeel tiimehee, nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd dotor iigeze zaagdana:

„Gurbadaxi tabanzilei aguu jixe zorilgonuudiiji bejelyylge bolbol xydelmerişen, tariaaşan ba soveed intelligeenciin udamai intereesyydtei ton nigta xolbootoi, eneenei dyyrgelte bolxiiji xangaxa jabadal xadaa, egeel tyryyn, bidener—kommuniistnuud ba partiina bişe bolьşeviigyyd—xytelberilegşedhee, azaliiji emxidxexe ba azalşanai kommuniis xymyyzyylgiiji yrgexe manai şadabarihaa duldiidaxa baina. Gurbadaxi tabanzilei plaanai ilaxiin tulada, kommuniizmiin xysed torzestvoo teeşe oşoxo zamaar uragşaa, Soveed Sojuuzai gigaant jixe alxam xexiin tulada, eeriingee ujalganuudta ynen sexeer xandaxa jabadal, ynen azal ba xosomdogşodto tuhalaxa jabadal, egeel tyryyn, bidenhee, xydelmerilegşed ba riadovoi xydelmerişed, albaxaagşad ba kolxoozniguudhaa erigdene."

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd xadaa kylьtyyrnostiiji deeşelyylxiin tylee, azalşadai kommuniis xymyyzyylgiiji deeşelyylxiin tylee temeselei şuxala baihaniiji temdeglene ba yiledberiiin teexnikiiji şudalhan kaadrnuud xadaa xeregei diilenxiiji şiidxexe geze zaana.

Nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd soo xelegdene:

„Gurbadaxi tabanzilei zorilgonuudiiji bejelyylxiin tulada, faşiizmiin ba gadaada kapitaalai şpioono-trockiisko - buxaarinska ageentnyydei kontrrevoliyycioonno vrediitelьstviin xolşolonguudiiji sym usadxaxa, kommuniizmiin baiguulaltiin talaar byxii xydelmeriidee bolьşeviig heremze yrgexe ba kapitaliis xyrieelelgiin baigaa sagta, gadaada gyrenyydei razveedke bolbol manai oroniiji buzarlaxa ba huladxaxiin tulada, SSSR-dexi kommuniizmiin yseltede haad xexiin tulada, vrediitelьnyyd, diversaantnuud, şpioonguud ba aluurşadiiji biden teeşe elьgeexe baihan tuxai paartiin zaabariiji xododoo hanaxa şuxala baina".

„Mynee,—geze, nyxer Staalin bolbol BK (b) P-iin CK-ei fevraalьska-maartovska Pleenym deere xelee hen,—manai xynyydei hula jabadal xadaa texniiçeske geegdelnee bolno bişe, xarin politiiçeske bespeeçnostь, partiina bileediiji slyçaina abhan xynyydte hoxor balai naidadag deerehee, xynyydiiji, tedenerei politiiçeske deklaraacaar bişe, xarin tedenerei xydelmeriiin rezylьtaadaar şalgaxa jabadalai ygei baihan deerehee bolno".

„Teexnikiiji şudalxa tuxai xuuşan loozungda bolьşeviizmiiji şudalxa tuxai, kaadrnuudiiji politiiçeske xymyyzyylxe ba manai politiiçeske bespeeçnostiiji likvidiirovelxe tuxai şine loozunguudiiji nemeexe şuxala baina".

Soveed Sojuuzda staalinska xojor tabanziinyyd xadaa ugaa jixe amzaltanuudtaigaar dyyrgegdeze, tereniiji gyisedxehenei rezylьtaadta socialiizm xadaa SSSR-te jyrenxii deere baiguulagdaad baixadanь, xarin kapitaliis oronuudta oobşçestvo bolbol xeden millioon toonoi xydelmerigyişyydiiji yylicede xajagşa, azalşan maassiin dunda guiranşalalga ba gaşuudaliiji tyrgedxegşe, delxein şine ekonomiiçeske kriizis ulam gynzegiireze baina—geze, nyxer Moolotovoi doklaadai teezisyyd xadaa ugaa todoor
na. Jevroopo Aaziin xede
den gyrenyydei xabaadalg
gaar, ulam saaşaa delbe
ajuul yzyylże baigaa xojo
imperialiis daında asarhan,
daadiin imperialiis agree
ba dotoodiin şuhata terroo
roor, faşiis oronuud xada
pitaliizmiin staanda eehe
gee bodoto şaralji xaru
Ede byxen xadaa—kapita
miin niite, argalaşagyi kri
xursadahanai, kapitaliizmi
razatiiçeske yzelgiin, teree
xosoron yxelgiin oirtohono
saşagyi şinze geeşe.

Manai aguu jixe socialiis
renei xysen, yder jirexe
urgana. Tiin, Soveed arad
daa eeriingee xysenei soz
niaar, eeriingee tyges şad
soznaaniaar Leenin—Staa
paartiin tyryyşiin uria
eeriingee socialiis exe or
xamagaalalgada, socialiis
voliyyciin tuilaltanuudai x
gaalalgada, eeriingee xy
sengelig azabaidalai kama
lalgada, xediideş sagsaxaa
len baiza, jireedyingee
baidaliiji naidamzataigaar
rana.

Azabaidal xadaa nyxer
linai aguu jixe ygenyydiiji
sed tygeseer bataiba:

„Bidener xadaa manai v
voi „rasseiske" geegdeliiji
noo orxizo, socialiizm
indystrializaaciin zamaar
paarnuud deeree jaban
Bidener xadaa metallu
oron, avtomobilizaaciin
traktorizaaciin oron bolzo
nabdi. Tiin, SSSR-iiji avto
biiiь deere huulgaad, myz
traaktor deere huulgaxad
nai—eeriingee civiliza
hairxadag nojod kapitaliist
bideneriiji xyseed turşa
daa... Tiixedenь, jamar oro
„geegdengide," jamariiji, ty
de" tooloxiijinь yzex
(Staalin, leniniizmiin asuu
nuud, xeblel 10, n. 298).

Manai zyyn xilenyyd
bolhon, Xasaan nuurdaxi
biitinyyd xadaa avtomo
deere huuza yrdihen So
Sojuuz xadaa, traaktor, t
ba samoliood deere huuza
dihen arad xadaa jyy xeze
daxa baihiijinь byxii delx
xaruulaa.

Bolьşevig paartiin ba ee
gee aguu jixe voozdь
Staalinai xytelberi doro
han, aguu jixe tuilaltanu
gaa tylee, soveed arad x
jamaraar temeseze şad
geze ene sobiitinyyd b
xaruulba.

Byxii soveed arad, ter
negen xamta, Buriaad-Mon
partiina ba partiina bişe
şevigyyd xadaa staalinska
badaxi tabanzilei aguu jix
delmerinyydei plaaniiji sa
zor soonь gyisedxexe ba j
şeгen gyisedxexedee ba
geltei baiza, iigeze medy
„Bidener dainiiji xysede
di, zygeer le tedener
Soveed Sojuuzda esergyy
yysxexee nedee had, s
arad bolbol eeriingee su
exe oronoi xamagaala
gansa xyn şingieer
geze, şuhata faşistnyyd o
le. Tere xadaa eeriingee
Aarmiiji, eeriingee Ulaan
diiji, eeriingee aldarta
ciiji zagsaaza, ede byxiiji
millioon soveed aradai m
na-politiiçeske negedelei x
de arbidxaxadanь—Soveed
juuzai sviaşçeene ba oiroo
teşegyi xilenyydiiji ebd
nedegşedte xoxidolto ja
yzegdexe, jyyb gexede,
xadaa soveed aradai neg
gigaant jixe ilagdaşagyi
bejeeree yzexe baina".
aradiiji aguu jixe Staalin
bol kommuniizmiin gerel
xira oroi teeşe udarıdan ja

Xudaldaanai seetinyydiiji yrgedxeze baina

Xoriiin raipotreebsojuuz bolbol azalşadiiji ediee xoolol zyileer xangalgiiji haizaruulxiin zorilgoor, xudaldaanai seetinyydiiji yrgedxeze baina. Zişeelxede, aimagai ceentr deerexi 10 zilei hurguuliiin dergede larioog neehen baixanaa
na, aimagai socialiis ky
riin baişanai dergede n
feed organizovaalaad ba

Xariuusalgata redaaktor R. BIMBAAJE

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Центросоюзная 19. Телефоны редакции: редактор 3-44 отв. секретаря 3-23, с. х. отдел 7-55, производ 5-07.

NKMP-i'n tipograafiin

Glavlit № 4